

Att stödja och främja nationella minoriteter och minoritetsspråk i förskolan

Ellinor Skaremyr, Högskolan i Borås

Inledning

Det finns fem nationella minoriteter i Sverige som har särskilda rättigheter kopplade till språk och kultur. År 2019 förstärktes stödet för Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk i de lagtexter och styrdokument som bland annat styr förskolan, som skollagen (SFS 2010:800) och läroplan för förskolan Lpfö 18 (Skolverket, 2018). Det förstärkta stödet innebär bland annat att barn som tillhör de nationella minoriteterna ska stödjas i utvecklingen av sitt minoritetsspråk och främjas i utvecklingen av sin kulturella identitet i förskolan liksom även att förskolans uppdrag att stödja och främja nationella minoriteter och minoritetsspråk nu omfattar alla förskolor. Förskolan ska lägga grunden för att *alla* barn utvecklar en förståelse för de nationella minoriteternas språk och kulturer, även förskolor som inte har barn som tillhör de nationella minoriteterna.

De flesta barn, som tillhör någon av de nationella minoriteterna, kan tala och har erfarenheter av att kommunicera på det svenska språket när de börjar förskolan. Barnens erfarenheter av och kunskaper i att kommunicera på ett minoritetsspråk kan däremot variera och flera av dessa barn har inte fått möjlighet att utveckla kunskaper i språket. Att stödja nationella minoritetsspråk i förskolan kan väcka frågor, som denna artikel syftar till att svara på, och därigenom underlätta och stödja förskolepersonalens arbete. I artikeln används förskolepersonal som ett samlingsbegrepp för förskollärare och barnskötare.

Nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk i Sverige

Begreppen nationell minoritet och nationella minoritetsspråk relaterar till varandra, men det är viktigt att skilja dem åt. Eftersom Sverige har erkänt lika många nationella minoriteter som nationella minoritetsspråk är det lätt att tro att en minoritet hänger samman med ett minoritetsspråk, som att samer talar samiska. Verkligheten är mer komplex, som till exempel att finska romer många gånger talar finska istället för romani chib och att samer som bor i Tornedalen kan tala meänkieli (SOU 2017:60).

För att bli erkänd som en nationell minoritet i Sverige måste flera kriterier uppfyllas. Gruppen ska ha en uttalad samhörighet, som går att urskilja från den övriga befolkningen. Gruppen ska ha antingen en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet. En så kallad självidentifikationsprincip gäller, och den enskilde och gruppen ska ha en vilja och strävan att behålla sin identitet. Gruppen ska också ha historiska eller långvariga band med Sverige. Minoritetsgrupper vars kultur funnits i Sverige före sekelskiftet 1800/1900

uppfyller detta krav. Utifrån dessa kriterier är *judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar* angivna som nationella minoriteter i Sverige (SFS 2009:724).

För att bli erkänt som nationellt minoritetsspråk gäller att språket ska vara ett språk och inte en dialekt. Språket ska ha talats kontinuerligt i ungefär hundra år eller i minst tre generationer. Talare av språket ska också ha en uttalad önskan om att språket ska få ställning som nationellt minoritetsspråk. På dessa grunder är språken *finska, jiddisch, meänkieli, romani chib* och *samiska* angivna som nationella minoritetsspråk i Sverige (SFS 2009:600). Antalet talare av språken har alltså ingen betydelse.

”Samerna är ett av världens ursprungsfolk, ett av flera tusen urfolk runtom i världen. Gemensamt för ursprungsfolk (eller urfolk) är att de levt på samma plats genom historien innan länderna invaderats eller koloniserats. De har egen kultur, eget språk och egna sedvänjor som skiljer sig från samhället runtomkring. Samerna levde i Skandinavien långt innan nationsgränserna drogs upp.”

<http://www.samer.se/ursprungsfolk>

För förskolan innebär det att ha en dialog med vårdnadshavare för att få veta om något av barnen tillhör en nationell minoritet och därmed har rätt att stödjas i utvecklingen av sitt minoritetsspråk och främjas i utvecklingen av sin kulturella identitet. Förskolan behöver också vara lyhörd för att ett barn som till exempel tillhör den nationella minoriteten samer inte nödvändigtvis har en språklig tillhörighet i enbart samiska utan även kan ha en språklig tillhörighet i något annat minoritetsspråk.

En historisk tillbakablick

Varför görs ändringar i lagar och styrdokument år 2019 för att stärka nationella minoriteter och minoritetsspråk i förskolan? Det korta svaret är att den politiska ideologin, som verkat under stora delar av 1900-talet, har lett till att antalet användare av minoritetsspråken har minskat och att språken nu riskerar att dö ut i Sverige.

För att förstå behovet av ändringar i lagar och styrdokument behöver vi göra en kort historisk tillbakablick.

I Sverige har förtryck och kränkningar av minoriteterna skett som en följd av bland annat svensk språkpolitik och att minoriteterna har haft små möjligheter att påverka sin egen situation (Hyltenstam, Stoud & Svonni, 1999; Skutnabb-Kangas, 2008). Från 1900-talets första hälft och fram till tidigt 1970-tal är Sveriges politiska ideologi ”ett land, ett folk och ett språk”. Under denna tid premieras det svenska språket i samhället och all undervisning i skolor ges på svenska, vilket innebär att andra språk samtidigt blir förminskade. Ett exempel är de skolhem, ett slags internat, som öppnas under 1940–50-talen för att assimilera de renskötande samernas barn in i det svenska språket. Ett annat exempel är de arbetsstugor dit barn från fattiga familjer skickades för att arbeta och gå i skola vilka fick förödande konsekvenser för språket och kulturen i det meänkielitalande området (Persson, 2018). Persson beskriver att idén med arbetsstugorna var att barnen skulle få lära sig svenska och att bestraffning skedde när barnen använde sitt första språk men också ibland i förebyggande syfte.

I Sverige genomförs under slutet av 1960-talet Barnstugeutredningen (SOU 1972:26–27) som lyfter modersmålets betydelse för lärande och den leder till att assimileringpolitiken tas bort. År 1977 implementeras Hemspråksreformen, som innebär att barns tvåspråkighet stöds i förskola, skola och gymnasium. Under 1970–80-talen beskrivs modersmålsstöd i förskolan vara starkt och tämligen utbyggt men man har ännu inga tankar på särskilda åtgärder för att stödja de språk som senare kommer att erkännas som nationella minoritetsspråk.

Efter andra världskriget bildas Europarådet som sedan dess verkar för att trygga minoriteters rättigheter genom att utarbeta konventioner, deklARATIONER och rekommendationer. Under 1990-talet ökar uppmärksamheten för minoriteternas situation och rättigheter i världen. Det politiska förarbetet i Europa ligger bakom att Sverige år 2000 ratificerar Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1995) och Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (1992) (Prop. 1998/99:143). Den Europeiska stadgan och riksdagen anger judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som Sveriges nationella minoriteter och språken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska som nationella minoritetsspråk i Sverige. Samtidigt utser regeringen förvaltningsområden för språken samiska, finska och meänkieli, i områden där språken har en lång historisk förankring. För språken jiddisch och romani chib finns idag inga förvaltningsområden, då romer och judar historiskt sett varit territoriellt obundna i Sverige.

År 2009 träder språklagen (SFS 2009:600) och år 2010 lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) i kraft och de nationella minoriteternas ställning förstärks. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innehåller ett grundskydd i hela Sverige och innebär bland annat att barns utveckling av kulturell identitet och användande av det egna nationella minoritetsspråket ska främjas. Av språklagen framgår att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att lära, utveckla och använda minoritetsspråket. Inom förvaltningsområden¹ erhåller nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk ett förstärkt skydd, bland annat att de som tillhör de nationella minoriteterna har rätt till förskola helt eller delvis på finska, meänkieli respektive samiska. I skollagen, finns vid den här tiden ännu inga specifika skrivningar om de nationella minoriteterna och deras minoritetsspråk.

För att ytterligare skydda och främja Sveriges nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk flyttas regleringen om rätten till förskola på nationella minoritetsspråk från lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk till skollagen år 2019.

¹ För information om vilka kommuner som är förvaltningsområden se <https://www.minoritet.se/forvaltningsomraden-for-minoritetssprak>

Alla förskolors uppdrag och nationella minoriteters rättigheter

Det skydd som nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk och -kulturer har rätt till lyfts fram i den reviderade läroplanen för förskolan, som trädde i kraft den 1 juli 2019:

Barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket samer ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer. (Skolverket, 2018, s. 9)

Förskolans uppdrag handlar på så vis om att stödja barnens språkliga och kulturella utveckling. Förskolan ska skapa förutsättningar för barnen att utveckla sitt minoritetsspråk och sin kulturella identitet. Samtidigt handlar uppdraget om att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer. Förskolans uppdrag är på så sätt tvådelat. Dels ska individens rättigheter till sitt språk och sin kultur tillgodoses, dels, i ett vidare och längre perspektiv, ska minoriteternas språk och kulturer skyddas genom det arbete som sker i förskolorna.

Förskolans uppdrag är också, att i sin utbildning, lägga grunden för alla barns förståelse för de nationella minoriteternas språk och kulturer:

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer. (Skolverket, 2018, s. 6)

Det innebär att uppdraget att främja minoriteters språk och kulturer nu även förstärks mot alla förskolors utbildning, även de som inte har deltagande barn från de nationella minoriteterna. Det är på så vis *alla* förskolors uppdrag att främja de nationella minoriteternas språk och kulturer.

I förvaltningsområden finns från 1 januari 2019 en rätt till förskola där hela eller väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska. Vad en väsentlig del innebär förklaras inte i skollagen (SFS 2010:800, 8 kap 12 a §) men enligt Regeringens proposition *En stärkt minoritetspolitik* måste utgångspunkten vara:

att omfattningen av utbildningen på minoritetsspråket bör vara sådan att den bidrar till att minoritetsspråken bevaras, utvecklas och förs vidare till nya generationer. (Regeringens proposition 2017/18:199, s. 57)

Det innebär att förskolans utbildning till huvudsaklig del ska bedrivas på det nationella minoritetsspråket, vilket betyder att förskolan måste ha personal som kan minoritetsspråket. I propositionen nämns också nivån på personalens språkkunskaper, förskolans strukturerade arbete med att främja språk, arbetsmetoder och samverkan med vårdnadshavare, som viktiga aspekter i arbetet att bevara, utveckla och överföra språk och kulturer. I kommuner inom förvaltningsområden ska också vårdnadshavare som ansöker

om förskola åt sitt barn tillfrågas om de önskar plats i en förskola, som bedrivs på det språk som kommunen är förvaltningsområde för.

I Sverige finns redan exempel på olika sätt att arbeta med att främja minoritetsspråken, som språkbad och tvåspråkig förskola eller tvåspråkiga avdelningar. Språkbad innebär att hela förskolans utbildning bedrivs på minoritetsspråket, att barnen blir ”badade” i minoritetsspråket. Tvåspråkig förskola eller avdelning innebär att både minoritetsspråket och svenska språket används i utbildningen. I några kommuner erbjuds också ambulerande stöd på minoritetsspråket, externa resurser, som åker till olika förskolor för en eller ett par timmars språkstöd per vecka.

Barn som tillhör nationella minoriteter

En konsekvens av det historiska förtryck de nationella minoriteterna fått utstå är att många vårdnadshavare idag inte pratar minoritetsspråket med sina barn. Följden blir att dessa barn inte lär sig språket och inte kan kommunicera med sina mor- eller farföräldrar, släktingar och andra på minoritetsspråket. Genom förstärkningarna i förskolans styrdokument ska barnen ges rätten att återerövra sina minoritetsspråk. För förskolan betyder detta att förskolepersonal kommer att möta barn, som tillhör de nationella minoriteterna men som inte talar ett nationellt minoritetsspråk. Förskolan ska därför stödja barnets utveckling i det nationella minoritetsspråket, om vårdnadshavarna så önskar. Jämför vi med barn med andra modersmål än svenska finns en avgörande skillnad. Barn med andra modersmål än svenska möter och använder modersmålet med familjen i hemmet. När förskolan på olika sätt arbetar med att utveckla modersmålet känner barnet igen språket, hur det låter och ser ut. Det språkliga sammanhanget, mötet med modersmålet, är på så vis känt för barnet. För barn som tillhör de nationella minoriteterna kan förskolan bli den enda plats där barnet får möta, höra, se, och uppleva minoritetsspråket och minoritetskulturen. Det kan innebära att det språkliga sammanhanget, mötet med minoritetsspråket i förskolan, är en ny upplevelse för det enskilda barnet.

Förskolan fyller här en viktig funktion i att samverka med vårdnadshavare kring deras önskan och barnets egna identitetsskapande. En aspekt att ha med i dialogen, med vårdnadshavare och i mötet med barnet, är att barnet också har ett val och rätt att välja och forma sin egen identitet.

Förskolan en viktig plats för att skydda och främja nationella minoritetsspråk

I tidigare forskning har man konstaterat att prestigefyllda språkdomäner, som exempelvis utbildning, är speciellt viktiga för att skydda och främja språk (Huss, Camilleri & King, 2014). Det innebär att om minoritetsspråket inte används eller värdesätts i den obligatoriska utbildningen, ökar risken att språket dör ut. Det innebär att förskolan har stor betydelse för minoritetsspråkens och minoritetskulturens livskraft och överlevnad. I avsnittet som följer lyfts nyckelfaktorer för att främja nationella minoriteters språk och kulturer, som

samverkan med vårdnadshavare, lärare som kan minoritetsspråken, organisering av språkutvecklande arbete, inkluderande arbetssätt och att värdesätta språk och kulturer.

Samverka med vårdnadshavare

För att främja det nationella minoritetsspråket hos ett enskilt barn är det viktigt att förskolan involverar vårdnadshavarna i barnets språkutveckling. Från tidigare forskning vet vi att för att språk ska utvecklas och bli livskraftiga behöver språket värdesättas dels i samhället, dels av dess talare (Fishman, 1991). En konsekvens av det förtryck och de kränkningar som flera av de nationella minoriteterna fått utstå är att många vårdnadshavare inte talar minoritetsspråket med sitt barn. Det kan även innebära att språket talades av tidigare generationer men att barnets vårdnadshavare inte talar det. Förskolan fyller här en viktig funktion i att samverka med vårdnadshavare om hur de tillsammans kan främja barnets språk och kultur (se Huss, 2014).

Samverkan kan gå till så att förskolepersonal under utvecklingssamtalen avsätter tid för att tillsammans med vårdnadshavare samtala om barnets utveckling av språk, kultur och identitet:

- Vad är vårdnadshavarnas önskan? Vad tycker de är särskilt viktigt?
- Talas det nationella minoritetsspråket i hemmet? När kommer barnet i kontakt med språket?
- Vad är barnets intresse för minoritetskulturen och minoritetsspråket?
- Hur kan förskolan och vårdnadshavare tillsammans stimulera barnets språkutveckling i minoritetsspråket och kulturella identitet?

Om vårdnadshavare inte talar språket, men ändå önskar att barnet får möjlighet att stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk kan förskolan:

- Uppmuntra vårdnadshavare att inför barnet visa nyfikenhet och intresse för det som sker kring minoritetsspråket och kulturen i förskolan.
- Uppmärksamma vårdnadshavare på hur de kan främja minoritetsspråket i hemmet, genom att till exempel lyssna på ljudsagor, se på film, fira betydelsefulla traditioner eller delta i föreningsliv där språket används.
- Ge vårdnadshavare tips på internetsidor, där information om och på minoritetsspråket finns.
- Informera om det språkpaket som tornedalska ungdomsorganisationen Met Nuoret, sverigefinska ungdomsförbundet Ruotsinsuomalaisten nuorten liitto och samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra har tagit fram, som riktar sig till föräldrar och barn. Språkpaketet syftar till att hjälpa och inspirera föräldrar att lära sina barn minoritetsspråket. Se länkar i referenslistan.

Om vårdnadshavare talar det nationella minoritetsspråket kan förskolan dessutom:

- Uppmuntra och stödja vårdnadshavare att fortsätta tala språket i hemmet och i förskolan, exempelvis vid lämning och hämtning.
- Fråga om vårdnadshavare vill hjälpa till med att översätta begrepp, läsa sagor, återberätta muntliga berättelser eller ta med kläder och saker med kulturell betydelse.
- Uppmärksamma vårdnadshavare på hur de kan främja språket i hemmet, genom att läsa sagor, prata, se på film och delta i föreningsliv där språket används.

Samordna och organisera förskolans språkutvecklande arbete

En viktig faktor för att främja minoritetsspråk är att det finns förskolepersonal som talar minoritetsspråket (Todal, 2007). Det är också viktigt att de har förmågan och får möjlighet att använda minoritetsspråket i vardagliga sammanhang i förskolan. Förskolepersonal, som talar minoritetsspråket och svenska språket, kan då skifta mellan språken i förskolan (Skaremyr, 2019). Att det finns förskolepersonal som kan minoritetsspråken är avgörande för utveckling av minoritetsspråken, men det krävs också ett tydligt strukturerat arbete.

För att en språkutvecklande utbildning för minoritetsspråk ska bli gynnsam måste *all* förskolepersonal ta ansvar för att främja minoritetsspråken. Om till exempel endast en förskollärare, som talar ett minoritetsspråk, tar ansvar för att synliggöra och använda ett minoritetsspråk riskerar språket att försvinna och bli osynligt i förskolans lärmiljöer om förskolläraren slutar, vilket visas i en studie av Skaremyr (2019). All personal har därför ett ansvar och en viktig uppgift i att främja barns utveckling av minoritetsspråk och kulturell identitet. Det är på så vis viktigt att organisera och planera för hur stimulans av minoritetsspråk ska gå till i förskolan till exempel genom att formulera en språkpolicy. I del 1 i denna modul finns förslag på hur ni kan arbeta fram en sådan.

Inkludera nationella minoritetsspråk i förskolans utbildning

Arbetet med att främja barns utveckling av nationella minoritetsspråk bör ske i förskolans ordinarie aktiviteter, oavsett om förskolan har personal som talar minoritetsspråk eller inte. I forskning beskrivs att om ett barn skiljs från gruppen i syfte att få språklig stimulans på ett minoritetsspråk, kan barnet uppleva sig exkluderat från den övriga verksamheten, och aktiviteten verka diskriminerande (Puskás, 2013). Om arbetet kring ett språk riktas mot ett enskilt barn kan följden också bli att barnet gör motstånd mot att vara med i den planerade aktiviteten (Skaremyr, 2019). Är barnet involverat i en lek med en kamrat, vill barnet kanske fortsätta med den pågående leken. Använder förskolan externa resurser, personer som talar minoritetsspråket och som kommer in ibland, bör de ges möjlighet att samarbeta med den ordinarie förskolepersonalen när det gäller planering och uppföljning av det språkutvecklande arbetet. Samspel mellan barn och vuxna i meningsfulla sammanhang lyfts ofta fram som viktiga för att språkutveckling ska ske (Björklund, Mård-Miettinen & Savijärvi, 2014). Det är därför särskilt viktigt med ett inkluderande och meningsfullt sammanhang för barn, som kan vara nybörjare i minoritetsspråket, när de möter språket i förskolan. Förskolan bör diskutera hur man ska hantera barns eventuella motstånd, så att

man kan komma fram till hur man kan arbeta på något annat, och för barnet mer lämpligt, sätt. I denna diskussion är det också viktigt att involvera barnets vårdnadshavare. Vid framtagandet av en gemensam språkpolicy är det också av vikt att diskutera barns rätt att forma sin egen identitet.

Minoritetsspråksfrämjande arbetssätt

För att främja nationella minoritetsspråk i förskolan bör förskolepersonalen generellt ha en medveten, positiv och öppen inställning till språken. Förskolepersonalen bör samverka med vårdnadshavare och planera för hur arbetet med minoritetsspråket ska gå till. Om det i förskolan finns personal som talar minoritetsspråket kan de användas som en språklig resurs men, som finns beskrivet ovan, all förskolepersonal har ansvar för det språkfrämjande arbetet.

Förskolepersonal, som inte talar ett specifikt minoritetsspråk, kan med olika resurser skydda och främja minoritetsspråket genom att:

- Be vårdnadshavare, som kan språket, att översätta enstaka ord, som olika maträtter, kläder, färger, djur med mera. Dessa ord kan personalen sedan använda i rutinsituationer under förskoledagen. Under frukosten kan förskolepersonal i samtal med barn erbjuda *voileipä* (smörgås) och *maito* (mjölk), även om personalen inte kan finska. Be vårdnadshavare översätta nyckelord i temaarbeten, som exempelvis matematiska eller naturvetenskapliga begrepp, som man arbetar med.
- Involvera vårdnadshavare som kan språket för att läsa och skriva på språket.
- Använda digitala verktyg, som olika inläsningstjänster med inläst barnlitteratur, webbsidor och olika appar. Erbjud hela barngruppen möten med minoritetsspråk, som målning på staffli till jojk, som är en del av den samiska musikkulturen. Länkar till följande exempel finns i referenslistan:
 - Sveriges radio erbjuder inlästa sagor på de nationella minoritetsspråken, som exempelvis sagor om Roza på romani chib eller sagan om Den väldigt hungriga larven på jiddisch.
 - Sveriges utbildningsradio erbjuder inlästa sagor, animerade berättelser och några filmer. Här kan barnen till exempel få höra Småsagor och sagorna om Pino på språken samiska, romani chib och finska, eller få veta mer om en flugas liv på språken meänkieli och jiddisch.
 - På Institutet för språk och folkminnets, ISOF, webbsida kan man lyssna på en bit av Rödluvan och lyssna på fraser på de olika nationella minoritetsspråken.
 - Jiddischförbundet erbjuder barnsånger med rörelser. Sångerna är också översatta till svenska och kan skrivas ut som Pdf-fil.
- Samverka med folkbiblioteken och be dem ta fram bokpåsar för de olika minoritetsspråken. Dessa bokpåsar kan sedan vårdnadshavare låna hem. Förskolan

kan också låna böcker på minoritetsspråken. Även om personalen inte kan läsa en bok som är skriven på exempelvis meänkieli, fyller boken en viktig funktion i att finnas i barnens bokhylla. Boken, med text och bilder, visar att barnets språk och kultur värdesätts, vilket nästa avsnitt kommer att handla om.

- Göra de nationella minoritetsspråken och minoritetskulturerna synliga och explicita, genom bilder, texter, sånger, kläder för rollekar, kulturella saker, samtal om traditioner och maträtter med mera.

Förskolepersonal, som talar nationella minoritetsspråk, kan dessutom:

- Erbjudna möten med minoritetsspråket i rutinsituationer och de aktiviteter som barnet är involverad i eller det som barnet riktar sitt intresse mot.
- Erbjudna barnlitteratur och läsa på minoritetsspråket. Att använda språket i skrift är en faktor som främjar språk (Gröndahl & Kadir, 2014). Det kan vara en utmaning att finna böcker om minoritetsspråket har en stark muntlig berättarkultur. Berättarkulturen i förskolan är också stark och det finns stora möjligheter att använda sagor från de nationella minoriteternas kultur i förskolans utbildning.

Värdesätta nationella minoritetskulturer och nationella minoritetsspråk i förskolans undervisning och utbildning

Barn som tillhör de nationella minoriteterna behöver tidigt få möta sin minoritetskultur och sitt minoritetsspråk i förskolan. I flera förskolor dominerar den svenskspråkiga normen (Skaremyr, 2019), vilket visar vilken kultur och vilket språk som värdesätts högst i förskolan. Genom att på olika sätt synliggöra de nationella minoriteternas språk och kulturer kan förskolor ge status även åt dessa. Att tillhöra en nationell minoritet och kunna ett nationellt minoritetsspråk blir då något bra, något värdefullt och eftersträvansvärt. Effekten blir att barnet ges möjlighet att utveckla sin språkliga och kulturella identitet i förskolan.

Med utgångspunkt i en språk- och kulturscanning av förskolans lärmiljöer kan arbetet med att främja språk och kulturer utvecklas. Gå runt i förskolans lärmiljöer och observera vilka språk och vilka kulturer som syns i miljön. Ställ frågorna:

- Vilka språk och vilka kulturer finns representerade på väggar, i dokumentationer, böcker, material och spel?
- Vilka barn, vilka språk och vilka kulturer utgår vi från när vi planerar vår undervisning?

Svaren på dessa frågor och det som synliggörs i era observationer är den språkliga och kulturella norm som finns i förskolan.

- Stämmer förskolans språkliga och kulturella norm överens med den faktiska barngruppen?
- Stämmer förskolans språkliga och kulturella norm överens med det uppdrag som läroplanen för förskolan ger vad gäller nationella minoriteter?

Förskolans arbete med att främja de nationella minoriteternas språk och kulturer är viktigt för att dessa språk och kulturer ska överleva, bli starka och livskraftiga. Genom att värdesätta, planera för och införa nationella minoritetskulturer och nationella minoritetsspråk i förskolans utbildning kan normen utvecklas till att bli mer flerspråkig och flerkulturell.

Referenser

- Björklund, S., Mård-Miettinen, K., & Savijärvi, M. (2014). Swedish immersion in the early years in Finland. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 17(2), 197-214.
- Europarådet. (1995). *Framework conventions for the protection of national minorities and explanatory report*. H (95) 10. Strasbourg: Council of Europe.
- Europarådet. (1992). *European charter for regional or minority language*. 5.XI.1992. Strasbourg: Council of Europe. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/2000/01/so-20003/>
- Fishman, J. (1991). *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Clevedon, England: Multilingual matters.
- Gröndahl, S. & Kadir, N. (2014). The role of Kurdish children's literature for language maintenance. I A. Camilleri, K. King, & L. Huss (Red.), *Transcending monolingualism: Linguistic revitalization in education* (s. 129-146). New York, NY: Taylor & Francis.
- Huss, L., Camilleri, A. & King, K. (2014). Linguistic revitalization in education: An introduction. I A. Camilleri, K. King, & L. Huss (Red.), *Transcending monolingualism: Linguistic revitalization in education* (s.1-16). New York, NY: Taylor & Francis.
- Huss, L. (2014). "We'll have to take it back!" Reclaiming Meänkieli in a Tornedalian school in Sweden. I A. Camilleri, K. King, & L. Huss, (Red.), *Transcending monolingualism: Linguistic revitalization in education* (225-240). New York, NY: Taylor & Francis.
- Hyltenstam, K., Stroud, C., & Svonni, M. (1999). Språkbyte, språkbevarande, revitalisering. Samiskans ställning i svenska Sápmi. I K. Hyltenstam (red.) *Sveriges sju inhemska språk—ett minoritetsspråksperspektiv* (s. 41-97). Lund: Studentlitteratur.
- Persson, C. (2018). *Då var jag som en fånge: Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800-och 1900-talet*. Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset och Met Nuoret. s. 37-86.
https://www.hscopy.se/epublicering/rapport_0409/index.html#1/z

- Puskás, T. (2013). Språk och flerspråkighet i förskolan: Ideologiska dilemman och vardagspraktik. I P. Björk-Willén, S. Gruber & T. Puskás (Red.), *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag*. (1. Upppl.) (s. 45-70). Stockholm: Liber.
- Regeringens proposition (2017/18:199). *En stärkt minoritetspolitik*. Stockholm.
<https://data.riksdagen.se/fil/C88B19D1-F2BB-49F3-A36C-270DFA623644>
- SFS 2009:600. *Språklag*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- SFS 2009:724. *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Skaremyr, E. (2019). *Språkliga gemenskaper och minoritetsspråkiga barn i svensk förskola* (PhD dissertation 2019:13). Karlstad: Karlstad University Studies.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan. Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Skutnabb-Kangas, T. (2008). Human rights violations in indigenous and minority education. I U. Börestam, S. Gröndahl & B. Straszer, (Red.), *Revitalisera mera! En artikelsamling om den språkliga mångfalden i Norden tillägnad Leena Huss* (s. 155-168). Uppsala: Universitetsstryckeriet.
- SOU 1972:26-27. *Förskolan: betänkande givet 1968 års barnstugeutredning*. Socialdepartementet. Stockholm: Liber.
- SOU 2017:60. *Nästa steg? Förslag till en stärkt minoritetspolitik*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Todal, J. (2007). *Samisk språk i Svabken sijte: Sørsamisk vitalisering gjennom barnehage og skule*. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta.

Länkar:

<https://www.minoritet.se/1001>

<http://www.samer.se/5269>

Länsstyrelsen i Stockholm <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/social-hallbarhet/nationella-minoriteter-och-minoritetssprak.html#0>

Institutet för språk och folkminnen <https://www.isof.se/sprak/minoritetssprak.html>

Institutet för språk och folkminnen <https://www.isof.se/om-oss/for-dig-i-skolan/sprak-for-dig-i-skolan/lyssna-och-se-pa-exempel.html>

Institutet för språk och folkminnen <https://www.isof.se/om-oss/for-dig-i-skolan/sprak-for-dig-i-skolan/rodluvan-pa-olika-sprak.html>

Skolverket

Sveriges radio <https://sverigesradio.se/barnradiopaminoritetspraken> Scrolla och klicka dig vidare till det nationella minoritetsspråk som du önskar.

Sveriges utbildningsradio <https://urplay.se/bladdra/barn> Använd sökfunktionen och sök på det nationella minoritetsspråk som du önskar.

Jiddischförbundet <http://barnsanger.jiddischforbundet.se/12-filmer/>

Språkpaket Samiska <https://www.sametinget.se/giellaskurppo>

Språkpaket Meänkieli <http://www.metnuoret.se/kielipaketti/>

Språkpaket Finska <https://www.rsn-sfu.se/material/>